

و نشان‌دهنده عمق دلمشغولی‌های فلسفی نویسنده.

به تعبیر پرفسور کلاسو در مقدمه کتاب: «کافکا پیش‌از آن هرگز برای متون خود این نوع صفحه‌بندی و توالی را به‌کار نبرده بود و اگرچه درمورد این پندها هیچ اشاره‌ای مستقیم یا غیرمستقیم از او نمانده، بی‌اختیار فکر می‌کنیم قصد داشته این نوشته‌ها را به همان شکل که روی آن تکه کاغذهای نازک تنظیم کرده منتشر کند».

نکته قابل تأمل درباره این کتاب آن است که بی‌گمان از خلال مطالعه دقیق آن می‌توان به برخی از مهم‌ترین موقعیت‌ها و دلمشغولی‌های کافکا خصوصاً در دوران کمال ادبی و پختگی فکری او پی برد. خواننده علاقه‌مند با مطالعه پندهای سورانو ناخودآگاه طرح‌های فشرده و کلی از سه رمان بزرگ و ناتمام نویسنده را به یاد می‌آورد.

همچنین با مطالعه این پندها درمی‌یابیم که برای فرانتس کافکا تمامی دنیا «باوری واهی» دروغی بود و این یکی از کلیدهای اصلی برای شناخت تمامی آثار این نویسنده است. کافکا که همواره بیمار معرفت بود، در پایان معرفت را خوار شمرد. او در حقیقت با تمسخری پنهان به ما می‌گوید: «از زمان گناه نخستین - ما همه ذاتاً در شناخت خیر و شر به یک اندازه توانایییم». چراکه «تنها پس‌از معرفت است که تفاوت‌های واقعی آغاز می‌شود».

پندها سورانو / کافکا / گیتاگرگانی / کاروان / ۱۳۸۷

منابع:

برای نگارش این یادداشت از دو کتاب با ارزش بهره برده‌ام

۱. گفت‌وگو با کافکا / گوستاو یانوش / فرامرز بهزاد / خوارزمی ۱۳۸۷

۲. از کافکا تا کافکا / موریس بلانشو / مهشید نونهالی / نشر نی ۱۳۸۶

توجه و استقبال از رمان‌های پاتریک مودیانو در زبان فارسی و نزد علاقه‌مندان به ادبیات غرب و خصوصاً (رمان معاصر فرانسه) اتفاق مثبت و مهمی است که هرچند کمی دیر اما درنهایت انجام پذیرفته است.

کتاب

در سال ۱۳۸۰ به همت فروغ احمدی ترجمه شایسته‌ای از رمان معتبر این نویسنده (خیابان بوتیک‌های تاریک) که برنده جایزه گنکور سال ۱۹۷۸ شده بود سرآغاز شناساندن این نویسنده به ادب‌دوستان ایرانی بود که متأسفانه به دلیل آن‌چه (بی‌دنتی در پخش و توزیع کتاب) نامیده می‌شود کتاب هرگز دیده نشد و

چرا مودیانو را دوست داریم

مروری بر کتاب ناشناخته‌ماندگان^۱

نوشته پاتریک مودیانو

● آرش نقیبیان

در مطبوعات فرهنگی و نزد اهل فن بازتابی نداشت.

کتاب جواهر کوچولو با عنوان عجیبی که مترجم برای کتاب انتخاب کرد: «مرا نگین کوچولو می‌نامیدند» نیز در سال ۱۳۸۳ به ترجمه ناهید فروغان به فارسی برگردانده شد.

از گفته‌ها و مصاحبه‌ها نیز چنین آشکار است که رمان‌های دیگری از این نویسنده در راه است و باید منتظر بمانیم تا ادب‌دوستان وطنی هرچه بیشتر و بهتر با آثار مودیانو آشنا شوند.

به‌تازگی اما رمان ناشناخته‌ماندگان این نویسنده که در سال ۱۹۹۹ در پاریس و توسط انتشارات گالیمار به چاپ رسیده، به ترجمه ناهید فروغان و به همت نشر چشمه به بازار آمده است. در این یادداشت سعی بر آن است که با توجه به موتیف‌های عمده آثار این نویسنده (که در تمام آثارش به مثابه واریاسیون‌هایی مختلف بر روی یک یا چند تم واحد تکرار می‌شوند) نگاهی به این کتاب بیندازیم. به تعبیر ایوون بلانژه در کتاب تاریخ ادبیات فرانسه در قرن بیستم در نوشته‌های مودیانو به‌طور عمده چهار محور اساسی دیده می‌شود و این مفاهیم و درون‌مایه‌های کلی به مثابه تم‌های واحدی در تمام رمان‌های این نویسنده تکرار می‌شوند. اولین محور عمده (جست‌وجوی هویت) است.

قهرمانان آثار مودیانو (البته اگر بتوان نام قهرمان بر آنان گذاشت چراکه بیشتر شبیه اشباح هستند) همگی در جست‌وجوی هویت خودند. گاه این جست‌وجوی هویت حافظه و فقدان آن را نیز در برمی‌گیرد (مانند شخصیت کاراگاه‌گی در رمان خیابان بوتیک‌های تاریک) و گاه تنها محور هویت و بازیابی هویت مطرح است مانند رمان جواهر کوچولو و ناشناخته‌ماندگان.

دومین درون‌مایه مهم آثار این نویسنده دوران اشغال فرانسه به دست اشغالگران نازی است که فرانسویان در اصطلاح به آن occupation می‌گویند و در رمان‌های مهم این نویسنده مانند «میدان اتوال، بلوار کمربندی و فیلمنامه لاکومب لوسین» این دلمشغولی و وسوسه به چشم می‌خورد.

جالب این‌جاست که هرچند مودیانو خود این دوران را به شخصه تجربه نکرده (با توجه به تاریخ تولد نویسنده ۱۹۴۵) و زمانی به دنیا آمده که جنگ دوم جهانی به پایان رسیده است اما همواره در آثارش ردیابی از دوران اشغال فرانسه و نقش منفی‌ای که این دوران بر روحیات فرانسویان باقی گذاشت دیده می‌شود و نباید فراموش کرد که فضای دوران کودکی مودیانو آکنده بود از بوی مسموم اشغال فرانسه به دست نازی‌ها و روابط مشکوک پدرش با محیط‌هایی که با اشغالگران همکاری می‌کردند. درست از همین نقطه است که به سومین محور مهم آثار این نویسنده برمی‌خوریم و آن نقش پدر در آثار مودیانو است.

دوران کودکی این نویسنده با دو حادثه مهم سپری گردید که رد خود را بر تمامی آثار این نویسنده باقی گذاشت (غیبت مداوم پدر و مرگ برادرش رودی در ۱۰ سالگی) که تأثیر غریبی بر روحیات مودیانو باقی گذاشت. این محور به‌خصوص در رمان ناشناخته‌ماندگان جلوه خاصی دارد.

آخرین درون‌مایه مهم در آثار این نویسنده خلاق فرانسوی (پاریس) است. شهر

پاریس، خیابان‌ها، محله‌ها، ایستگاه‌های مترو و... همواره در آثار این نویسنده نقش چشمگیری دارند. برای مثال در رمان بسیار مهم «تصادف شبانه»^۱ که ترجمه فارسی آن به پایان رسیده و به زودی منتشر می‌شود، خواننده علاقه‌مند با تک‌تک خیابان‌ها، ایستگاه‌های مترو و محله‌های شهر پاریس روبه‌رو می‌شود و اساساً شاید همین افراط در پرداختن به این شهر و به تعبیر ایوون بلانژه «پاریسی بودن» باعث شده تا رمان‌های این نویسنده کمتر جهانی شوند و ارزش‌های والای ادبی آثارش از چشمان تیزبین آکادمی ادبیات نوبل پنهان بماند.

* * *

ناشناخته‌ماندگان رمانی کوتاه است. ترجمه فارسی آن ۱۳۰ صفحه رقی است که به سه اپیزود جداگانه تقسیم شده و به ترتیب از زبان سه زن جوان به صورت اول شخص روایت می‌شود. در خلال این روایت‌ها خوانندگان با دلمشغولی‌ها، ترس‌ها و هراس‌های این سه زن آشنا می‌شوند. مودیانو با شرح داستان از زبان اول شخص در روح سه دختر جوان نفوذ کرده و ما را با ترس‌ها و آرزوهای آنان آشنا می‌کند. این ترس‌ها و آرزوها برای کسانی که بر سر راه این دختران قرار می‌گیرند ناشناخته است و همین ناشناخته ماندن است که نطفه فاجعه را در خود می‌پروراند.

پایان‌بندی هر سه روایت این رمان بسیار هنرمندانه است و خواننده علاقه‌مند از همان سطرهای ابتدایی هر روایت با احساسی از تعلیق و دلشوره نطفه‌های فاجعه و پایان تراژیک داستان را حدس می‌زند، اما هرگز نمی‌تواند به‌طور دقیق بفهمد که در نهایت چه اتفاقی می‌افتد و سطر آخر هر اپیزود را که می‌خوانی ضربه و شوک نهایی وارد می‌شود. در قیاس با دو بخش اول رمان، بخش سوم به نظر کمی ناهماهنگ با بقیه می‌آید و فضای روایت به گونه‌ای مبهم و فراواقعی می‌گردد که کاملاً در تضاد با ساختار و فضای رئالیستی و دو روایت اول قرار می‌گیرد.

در پایان ذکر این نکته لازم است که ترجمه این رمان مانند دیگر کتاب مترجم (مرا نگین کوچولو نامیدند)^۲ خالی از اشکال نیست و با وجود حجم فراوان ویرایشی که بر نثر مترجم صورت گرفته باز سکت‌های فراوان و کم دقتی‌های زیادی در کتاب دیده می‌شود و اساس زبان مودیانو به فارسی منتقل نشده است. در انتظار کتاب‌های دیگر و ترجمه‌های بهتری از آثار این نویسنده بزرگ در زبان فارسی می‌مانیم. □

پانوشت:

۱. ناشناخته‌ماندگان، پاتریک مودیانو / ناهید فروغان / نشر چشمه ۱۳۸۷

۲. رمان تصادف شبانه این نویسنده به ترجمه مهسا ابهری توسط انتشارات کاروان در دست چاپ است.

۳. مرا نگین کوچولو نامیدند / پاتریک مودیانو / ناهید فروغان / اختران ۱۳۸۲